

4. A közfoglalkoztatottak kor és iskolai végzettség szerinti koncentrációjának vizsgálata 2016-2022 között Magyarországon

Analysis of the concentration of public workers by age and educational attainment in Hungary between 2016 and 2022

Győri, Tímea⁷

Absztrakt: A tanulmány a magyarországi közfoglalkoztatás korcsoport és iskolai végzettség szerinti területi koncentrációját vizsgálja 2016 és 2022 között. A kutatás a Belügyminisztérium által rendelkezésre bocsátott településsoros adatokon és lokációs hányados (LQ) számításán alapul, amely lehetővé teszi a munkanélküliséghez szorosan kapcsolódó közfoglalkoztatás térbeli eloszlásának elemzését. Eredményei alapján a közfoglalkoztatás – a 2016-os csúcspont után – jelentősen visszaszorult, ugyanakkor a területi egyenlőtlenségek tovább erősödtek. A fiatalok és az 55 év feletti koncentrációja különösen magas bizonyos periférikus térségekben, míg az alacsony végzettségűek arányának területi tömörülése a nyugati országrész aprófalvas területein növekedett. A felsőfokú végzettségű közfoglalkoztatottak koncentrációja pedig 2022-re a keleti nagyobb lélekszámú települések felé tolódott el. A tanulmány hangsúlyozza, hogy a területi foglalkoztatási egyenlőtlenségek mérséklése érdekében differenciált, térspecifikus foglalkoztatáspolitikai beavatkozások szükségesek.

Kulcsszavak: közfoglalkoztatás, közfoglalkoztatási ráta, területi koncentráció, lokációs hányados

Abstract: This study examines the regional concentration of public employment in Hungary by age group and educational attainment between 2016 and 2022. The research is based on settlement data provided by the Ministry of the Interior and location quotient (LQ) calculations, which enable the analysis of the spatial distribution of public employment, which is closely linked to unemployment. Based on its findings, public employment declined significantly after peaking in 2016, while regional inequalities continued to grow. The concentration of young people and those over 55 is particularly high in certain peripheral areas, while the spatial concentration of people with basic education has increased in small villages in the western part of the country. By 2022, the concentration of public employees with higher education qualifications had shifted towards larger settlements in the east. The study emphasizes that differentiated, location-specific employment policy interventions are needed to reduce regional employment inequalities.

Keywords: public employment, public employment rate, regional concentration, location quotient

⁷ A szerző az Eszterházy Károly Katolikus Egyetem Vállalkozás-gazdaságtan Tanszékének az oktatója

4.1. A közfoglalkoztatás

A költségvetésből, ill. központi forrásokból finanszírozott, „jóléti típusú” közfoglalkoztatásnak a 2011-es reformig három formája volt: közhasznú munka, közmunka, közcélú munka (Kertesi 2005). Az ezek közötti eltérések a finanszírozásban, a szervezésben és a bevonhatók körében jelentkezett (Csoba 2010). A közfoglalkoztatási formák jellemzője, hogy a „jóléti típusú” foglalkoztatási formák közé tartoznak és jórészt központi költségvetésből vagy elkülönített pénzalapokból finanszírozottak (Virág – Zolnay 2010). Az álláshelyek élettartama rendkívül rövid, tehát csak átmeneti segítséget jelentenek. Frey (1993) szerint a közfoglalkoztatás kényszermegoldásnak tekinthető, amelynek célja az álláskereső munkaerőpiaci reintegrációja. A közfoglalkoztatás keretében, a versenyszféra működését nem befolyásolva, közpénzek támogatásával csak közvetlen, nem hosszútávú munkahelyteremtés valósul meg. Csoba (2010) kiemeli, hogy a közfoglalkoztatási formák tartósan magas aránya torzíthatja a munkanélküliek számára vonatkozó statisztikákat.

A közfoglalkoztatás jelentőségének ugrásszerű növekedéséhez a 2008-as pénzügyi és gazdasági válság munkaerőpiacra történő begyűrűzése vezetett. A magyarországi helyzet sajátossága, hogy viszonylag rövid időn belül a hazai munkaerőpiac – 90-es évek fordulóját követően – a második sokkját élte át. Az egyébként is alacsonynak számító foglalkoztatási ráta – amely a rendszerváltást követő válság után alig javult – 2009-ben 55,5%-ra esett vissza a 15–64 éves népesség körében (KSH 2010), a munkanélküliségi ráta elérte a 10,5%-ot. A kialakult új munkaerőpiaci helyzet és az azzal együtt járó jövedelemhiány az állam beavatkozását kényszerítette ki (Csoba 2010). A munkaerőpiacot jellemző krízis kezeléséhez az állami szerepvállalás erőteljes növelésére volt szükség, amely a foglalkoztatáspolitikában nyilvánult meg. A munkaerőpiaci anomáliák kezelésére hivatott eszközrendszeren belül a közfoglalkoztatás lehetőségének kiszélesítése kapott prioritást. A 2009-ben indult „Út a munkához” program két évig működött. A program „komplex intézkedések sorozatával kívánta elérni, hogy a tartós munkanélküli személyek nagyobb hányada vegyen részt a közfoglalkoztatásban. A program céljai között szerepelt a segélyezés káros hatásainak csökkentése, az érintett csoportok visszavezetése a munkaerőpiacra és a feketemunka visszaszorítása.

A 2009-es évtől a foglalkoztatáspolitikai eszközrendszerében megfigyelhető a közfoglalkoztatás egyre nagyobb szignifikanciája, amelynek társadalmi, gazdasági és költségvetési hatása is érezhető volt. A 2010-es évekre egyes magyarországi régiókban már makroszinten is meghatározó gazdasági-, és humánpolitikai értelmezést nyert-e foglalkoztatási forma.

Az aktív foglalkoztatáspolitikai eszközök és a segélyezés rendszere 2011-ben nagymértékű változáson esett át. A közfoglalkoztatás szakmai irányítása átkerült a Belügyminisztériumhoz, számos programot dolgoztak ki a közfoglalkoztatás minél hatékonyabb alkalmazására. Bevezetésre került a Nemzeti Közfoglalkoztatási Program, amely egy új egységes „workfare” típusú közfoglalkoztatási rendszernek tekinthető. A „workfare” kifejezés a working-for – benefit szavak összevonásából alakult ki, amelynek jelentése „dolgozz a támogatásért” (Lodemel – Trickey 2000). A „workfare” rendszerekre alapvető sajátossága, hogy a segélyezettnek valamilyen feltételeknek kell eleget tenniük (Kálmán 2015), amelyek a segélyezett foglalkoztathatóságának javítására irányulnak (képzés, rehabilitáció, munkatapasztalat szerzése), másrészt a társadalom számára hasznos tevékenységet is előírnak

(pl. közmunka). A közfoglalkoztatás ily módon bevonta az inaktívak azon rétegét is, amelyet a némi alkalmi munkával kombinált segélyből élők, vagy bevallott jövedelemmel egyáltalán nem rendelkezők alkottak. A közfoglalkoztatásról szóló 2011. évi CVI. törvény értelmében, általánosságban a közfoglalkoztatásba bevonható az a személy, aki munkaviszonyt létesíthet és 16. életévét betöltötte, valamint a járási hivatalban regisztrált álláskereső vagy a megváltozott munkaképességű személyek ellátásairól szóló törvény szerinti rehabilitációs ellátásban részesülő személy.

A közfoglalkoztatás térhódításával új munkaerőpiaci mutatószámok kerültek definiálásra, amelyek a munkaerőpiacot a közfoglalkoztatás szempontjából jellemzik. A Belügyminisztérium módszertani útmutatójában rögzített közfoglalkoztatáshoz kötődő mutatók (BM 2023):

- Közfoglalkoztatási mutató: A közfoglalkoztatásban részt vevők havi átlagos létszáma a munkavállalási korú népességhez viszonyítva.
- Közfoglalkoztatási ráta: A közfoglalkoztatásban részt vevők havi átlagos létszámát viszonyítja a közfoglalkoztatásban részt vevők havi átlagos létszámának és a nyilvántartott álláskeresők zárónapi létszámának összegéhez.

Újbóli mérőföldkönek számított a 2012-es év, ekkor elindultak a Start mintaprogramok, amelyekben megjelent az értékteremtés gazdasági célstruktúrája is. A módosítással kiszélesedett az elérhető közfoglalkoztatási programok köre:

- Hosszabb időtartamú közfoglalkoztatás: legfeljebb 12 hónap időtartam, napi 6–8 óras munkaidő (rehabilitációs ellátásban részesülő személy esetében napi 4–8 óras munkaidő)
- Országos közfoglalkoztatási program: legfeljebb 12 hónap időtartam, napi 6–8 óras munkaidő (rehabilitációs ellátásban részesülő személy esetében napi 4–8 óras munkaidő)
- Startmunka mintaprogram (2019-től Szociális jellegű program): legfeljebb 12 hónap időtartam, napi 8 óras munkaidő, 2020.01.01-től megszűnt.
- Speciális közfoglalkoztatási program: mentális, szociális, egészségügyi problémákkal küzdő álláskeresők részére, napi hatórás munkaidőben
- Rövid időtartamú közfoglalkoztatás: legfeljebb négy hónap időtartam, napi négy óras munkaidő, 2020.01.01-től megszűnt.

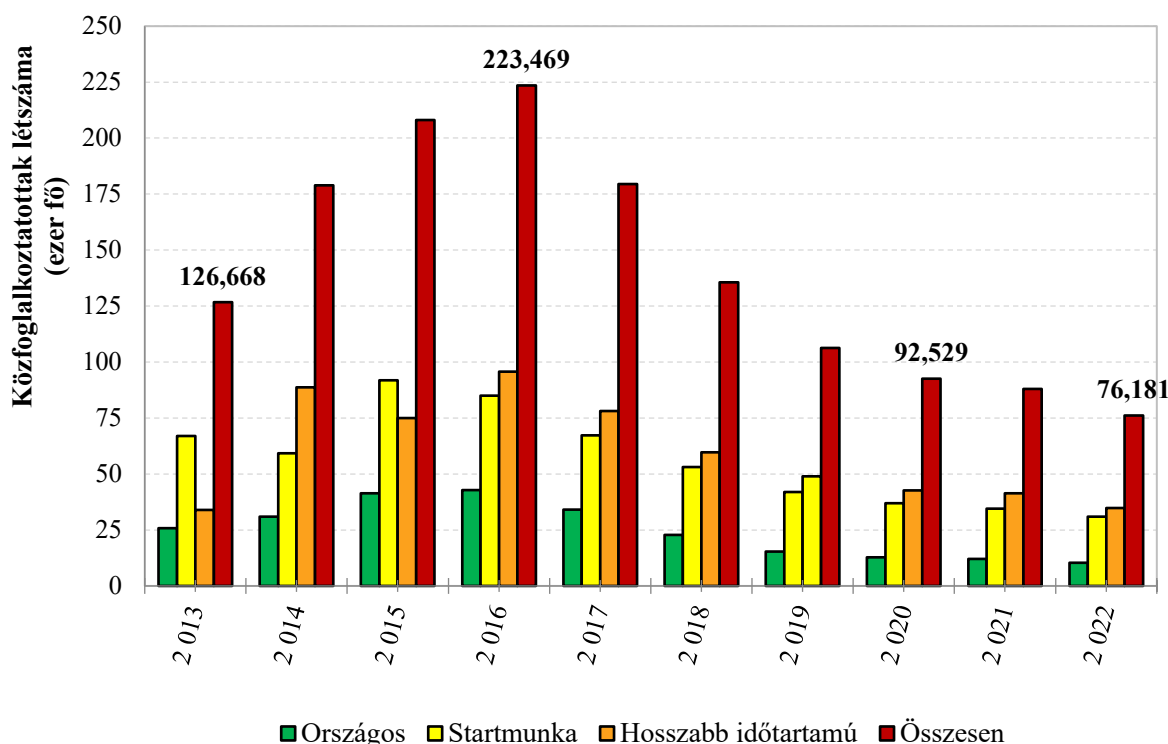
A gazdaság 2009–2016 között nem volt képes elegendő munkahelyeket teremteni a versenyszférában (Fazekas – Scharle 2012, Bakó – Lakatos 2015, László 2016). A közfoglalkoztatásban résztvevők száma ezen időszakban folyamatosan emelkedett. A 2012. évi reformot követően a közfoglalkoztatotti létszámadatok 2016-ig jelentősen emelkedtek, 2016-ban 223 469 fő vett részt a programokban (*1. ábra*). Általánosságban megfogalmazható, hogy a vizsgált időszakban a támogatható előirányzatok közül a startmunka programok (41%) és a hosszabb időtartamú közfoglalkoztatás (40%) részaránya hasonlóképpen alakult.

A munkaerő-tartalék beszűkülésével 2017-től a közfoglalkoztatásba bevonható célcsoportban struktúraváltozás volt tapasztalható, folyamatosan csökkent azoknak a száma, akik munkaképesek, és azonnal el tudnának helyezkedni a versenyszférában (KSH n.a.). A közfoglalkoztatás munkaerő-elszívó hatása egyre kevésbé érvényesült, elsősorban az alkalmi munkaerőpiac területére korlátozódott, lényegében a bevont személyek túlnyomó többségénél korábban sem volt a stabil piaci foglalkoztatás alternatíva (Koltai 2018).

A javuló foglalkoztatási adatokhoz – egyrészt a válság miatt bizonytalanabbá vált foglalkoztatási kilátásokra, másrészt a lakhatással kapcsolatos pénzügyi tehernövekedésre (devizahitelek növekedése) adott reflexióként – a megnőtt intenzitású munkavállalási célú,

főként az Európai Unió tagországiba irányuló migráció is hozzájárult (KSH n.a.). E képet tovább árnyalták a demográfiai folyamatok, a természetes szaporulat messze elmarad a térségi és települési népesség természetes fogyásától, mindamellett, hogy a helyben maradó humánerőforrás-tartalékokat elöregedő korstruktúra jellemzi. A külföldi munkavállalás, a kivándorlás, az elöregedő népesség, mind a hazai foglalkoztatottak arányát csökkentette. Az elmúlt évek gazdasági fejlődésével összefüggésben főként a centrális funkciókat ellátó térségekben jelentős munkaerőhiány alakult ki (Tagai et al. 2018).

1. ábra: Közfoglalkoztatottak létszáma és a közfoglalkoztatási ráta (2020)

Forrás: Saját szerkesztés a BM adatai alapján

A koronavírus járvány 2019. évi megjelenését megelőző időszakban a versenyszféra egyre kevésbé tudott válogatni a munkavállalók között, ezért aktuálisan megváltozott a vállalkozások hozzáállása a közfoglalkoztatottakkal szemben. A versenyszférában való elhelyezkedés mellett a közfoglalkoztatási programból való továbblépés egyik ösztönző útja a szociális szervezetek létrehozása volt, azonban ma már a szakmai és tudományos élet szereplői szkeptikus véleményt képviselnek a szociális szervezetek alapításával kapcsolatban. A közfoglalkoztatásban részt vevő humánerőforrás minőségi mutatói mellett nem látják garantálni a működtetést (Koltai 2018). Jellemzően a közfoglalkoztatottak struktúrája egyre távolabb kerül a piaci igényektől: mivel kutatások szerint a képzetlen, munkavégzésre korlátozottan képes, hátrányos helyzetű, elzárt településeken élők „ragadtak be” az állami foglalkoztatási rendszerbe (Bakó – Lakatos 2020).

A 375/2010. (XII. 31.) Korm. rendelet 2020.01.01-től érvénybe lépő módosításával csökkentették a támogatható előirányzatok számát, így a 2§ (1) bekezdés értelmében azóta

három előirányzat (hosszabb időtartamú, országos és speciális közfoglalkoztatási program) terhére nyújtható támogatás.

A 2011-től átalakított közfoglalkoztatási program megítélése a kutatók és a szakpolitikai elemzők körében vegyes. Koltai (2013) szerint a magyar közfoglalkoztatási rendszer nem minősül egyedülálló példának, inkább tipikus válságkezelő gyakorlatnak tekinthető. Molnár et al. (2018) kutatásukban megállapították, hogy míg a közfoglalkoztatást eredetileg munkaerőpiaci eszközként fogták fel, társadalmi és településkezelő szerepe az évek során sokkal jelentősebbé vált. Czirfusz (2020) szerint a közfoglalkoztatásra nem tekinthetünk egy univerzális eszközként, amely alkalmas a munkanélküliségből származó társadalmi problémák megoldására és a pénzbeli munkanélküli-ellátások helyettesítésére. A programok ugyan rendszerebb jövedelemhez juttatták a munkaerőpiacról kiszorult alacsonyabb kvalifikáltsággal rendelkező álláskeresőket (Kóti 2018), de az elsődleges munkaerőpiacra történő visszavezetés kevésbé volt hatékony (Cseres-Gergely – Molnár 2014). További negatívumként említendő, hogy a közfoglalkoztatásnak nem állandó, meghatározó része a foglalkoztathatóságot elősegítő képzés. Heckman (2006) kifejti aggályait a felnőttkori képzéssel kapcsolatban, véleménye szerint a súlyos gyermekkori és fiatalkori mulasztások nem pótolhatók néhány hónapos felnőttkori képzéssel.

A közfoglalkoztatással szemben megfogalmazott kritikák ellenére a COVID-19 járvány foglalkoztatási hatásainak jelentkezésekor Magyarországon ismét a közfoglalkoztatási program bővítését tervezték (Czirfusz 2021). A kormány a 140 milliárd forintos közfoglalkoztatási költségvetési keretet további ötmilliárd forinttal emelte és a Belügyminisztérium a hosszabb idejű közfoglalkoztatási programon belül többletlétszámkereteket határozott meg (BM 2020). A járvánnyal összefüggésben azonban nem jelentkeztek tömeges közfoglalkoztatási igények, a Magyar Államkincstár adatai alapján 2020-ban 124,7 milliárd forintot használtak fel a teljes keretből (MÁK 2021), ami inkább COVID-19 járvány nélkül tervezett célszámoknak felel meg.

Czirfusz (2021) a közfoglalkoztatást a „duplafedelű politikák” közé sorolja. A hazai közfoglalkoztatás célja (a felszínen) a foglalkoztatás bővítése, a munkanélküliek és inaktívak átvezetése a versenypiacra. A gyakorlatban azonban a háttérben – a kifelé kommunikált céllal együtt – más célok is érvényesültek, a közfoglalkoztatással látványosan lehetett javítani a munkaerőpiaci mutatókat (munkanélküliek számát csökkenteni, a foglalkoztatottak számát növelni), hiszen a közfoglalkoztatott már foglalkoztatottnak számít, nem munkanélkülinek. Több tanulmány is rámutat arra az összefüggésre, miszerint a kiegyensúlyozatlan kockázati struktúra kedvezőtlen gazdasági helyzetet eredményez (Csorba 2019), amely csak költséghatékonyabb államháztartási finanszírozással kezelhető (Csorba 2023), miközben a munkaerő megkülönböztetés nélküli megbecsülése kontraszelekcióhoz vezetve tovább gyengíti a rendszer működőképességét (Csorba 2025).

A Belügyminisztérium közfoglalkoztatásra vonatkozó adatai szerint 2020-ban a közfoglalkoztatásban részt vevő személyek havi átlagos létszáma 92 529 fő, miközben a közfoglalkoztatási ráta 22,65%, a közfoglalkoztatási mutató pedig mindössze 1,44% volt. A következő két évben tovább csökkent a bevontak száma, 2022-ben mindössze 76 181 fő vett részt közfoglalkoztatási programban. A létszámadatok alapján megállapítható, hogy a járvány mindössze a közfoglalkoztatás 2016 óta tartó fokozatos visszaszorulásának ütemét mérsékelte.

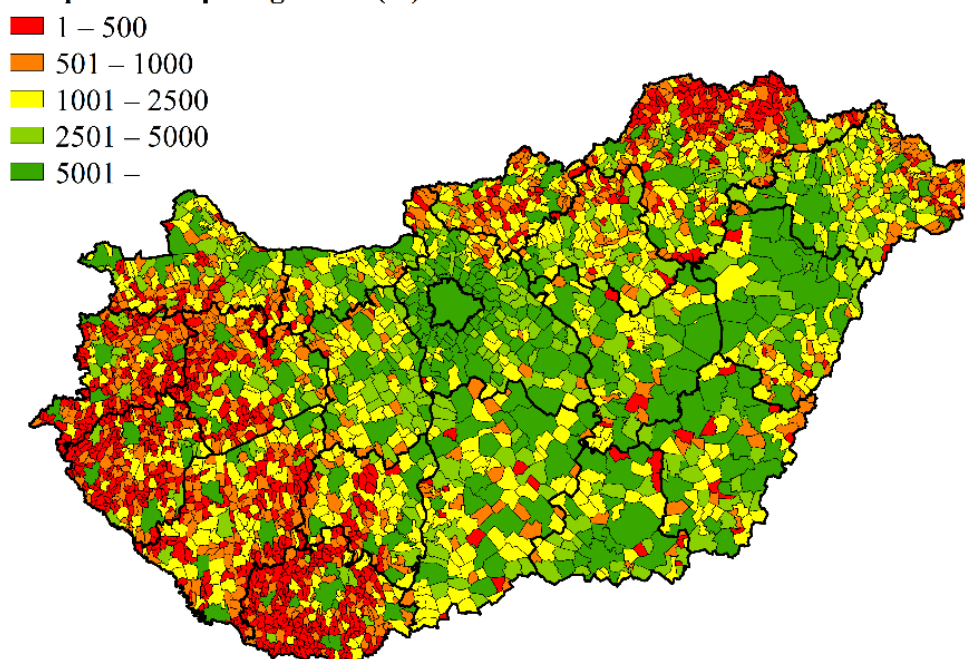
4.2. Anyag és módszer

Az elemzés területi bázisát Magyarország 3 155 települése adta. A települések 34,6%-a 500 fő alatti aprófalú, csupán 9,2%-a 5 000 fő feletti és mindössze 19 település népessége haladja meg az 50 000 főt (2. ábra). A közfoglalkoztatás településsoros adatait a Belügyminisztérium bocsátotta rendelkezésre közérdekű adatigénylés keretében.

A közfoglalkoztatást – a rendelkezésre álló adatok tükrében – 2016-tól kezdve mutatom be, kiemelve az időbeli változásokból fakadó differenciálódást. A térbeli koncentrációs vizsgálat alapját a LAU statisztikai körzetbeosztási rendszer szerint meghatározott települési szint jelentette.

2. ábra: Magyarország településeinek népessége (2022)

Települések népessége 2022 (fő)

Forrás: Saját szerkesztés a KSH adatai alapján

A térszerkezet vizsgálata során alkalmazható módszertani eljárások közül a **lokációs hányados (LQ)** került kiválasztásra, amely a hazai térségek vizsgálatához jól alkalmazható (Vas et al. 2015). A regisztrált álláskeresőkön és közfoglalkoztatottakon belül meghatározó súllyal bíró csoportokat térképezem fel. A mutató az iskolai végzettség és korcsoport szerinti kategóriákhoz tartozó regisztrált munkanélküliek száma alapján kerül kiszámításra. A regisztrált álláskeresőket három korcsoportra bontom szét, így 25 év alatti, 25–54 éves és 55 év feletti csoportokat alkottam. Az iskolai végzettség szerint szintén három csoportot különítettem el: alap, közép és felsőfokú végzettséggel rendelkezők. Az iskolai végzettség esetében az alacsony végzettséggel rendelkezők csoportjába soroltam a 8 általánosnál kisebb és általános iskolát végzett személyeket. A szakmunkásképzőt, szakiskolát, szakközépiskolát, gimnáziumot és technikumot végzettek kerültek a középfokú, míg a felsőfokú végzettséggel rendelkezők csoportjába a főiskolai és egyetemi végzettségűek tartoztak.

A kiválasztott statisztikai mérőszám azt fejezi ki, hogy az adott településen adott csoportba tartozó munkanélküliek aránya alul- vagy túlreprezentált-e az adott csoport országos átlagához

viszonyítva. A mutató az aktuálisan kiválasztott ismerv térségi eloszlását Győri – Egri (2020) az alábbi képlettel fejezi ki:

$$LQ = \frac{\frac{MNEK_{i,j}}{MNEK_j}}{\frac{MNEK_i}{MNEK}},$$

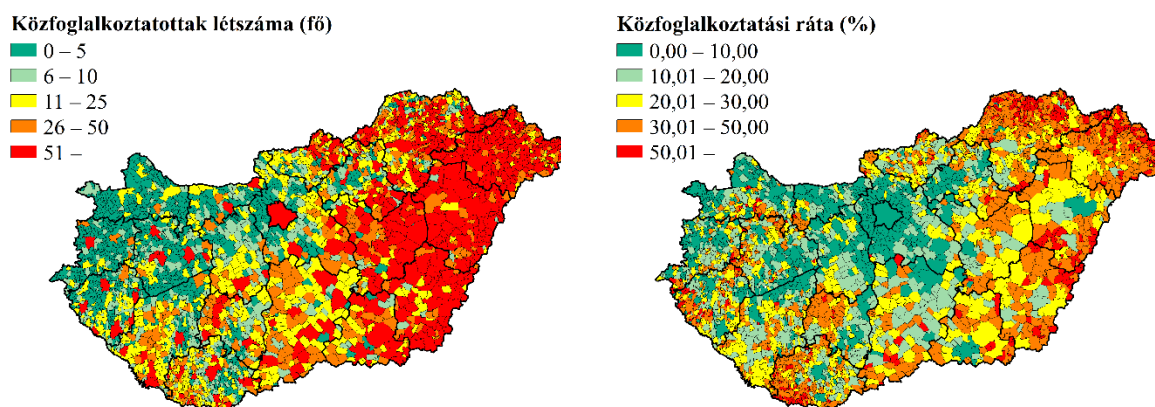
ahol $MNEK_{i,j}$ a munkanélküliek száma „i” csoportban „j” településen, $MNEK_j$ a munkanélküliek száma „j” településen, $MNEK_i$ a munkanélküliek száma „i” csoportban, $MNEK$ a munkanélküliek száma összesen.

Amennyiben az $LQ=1$ értéket vesz fel, az úgy értelmezhető, hogy a vizsgált településen ugyanaz az álláskereső adott csoportbeli százalékos megoszlása, mint az adott csoport aránya a vármegyén belüli álláskereső állományában. Az indexet az alábbi skála szerint értelmeztem: 1,000 alatt nincs koncentráció, 1,000–1,250 között gyengén, 1,251–1,500 között mérsékelten, 1,501–2,000 között közepesen és 2,001 felett erősen koncentrálnak ismervről beszélhetünk. A kapott eredmények közötti korreláció vizsgálatához az előzőekben már ismertetett Pearson-féle korrelációs számítást alkalmaztam.

4.3. Közfoglalkoztatottak létszáma és a közfoglalkoztatási ráta

A 3. számú ábra eklatáns példaként szolgálhat a Magyarországra jellemző Kelet–Nyugat megosztottsági tengelyre. A jóval kedvezőbb gazdasági mutatószámokat prezentáló Nyugat-Dunántúl, Közép-Magyarország és Közép-Dunántúl településeivel szemben a korábban is legrosszabb helyzetben lévő régióink, a nehézipar leépülése által erősen érintett Észak-Magyarország és a gazdaságilag eleve kevésbé fejlett Észak-Alföld településein kiemelt jelentősége van a közfoglalkoztatásnak.

3. ábra: Közfoglalkoztatottak létszáma és a közfoglalkoztatási ráta (2020)

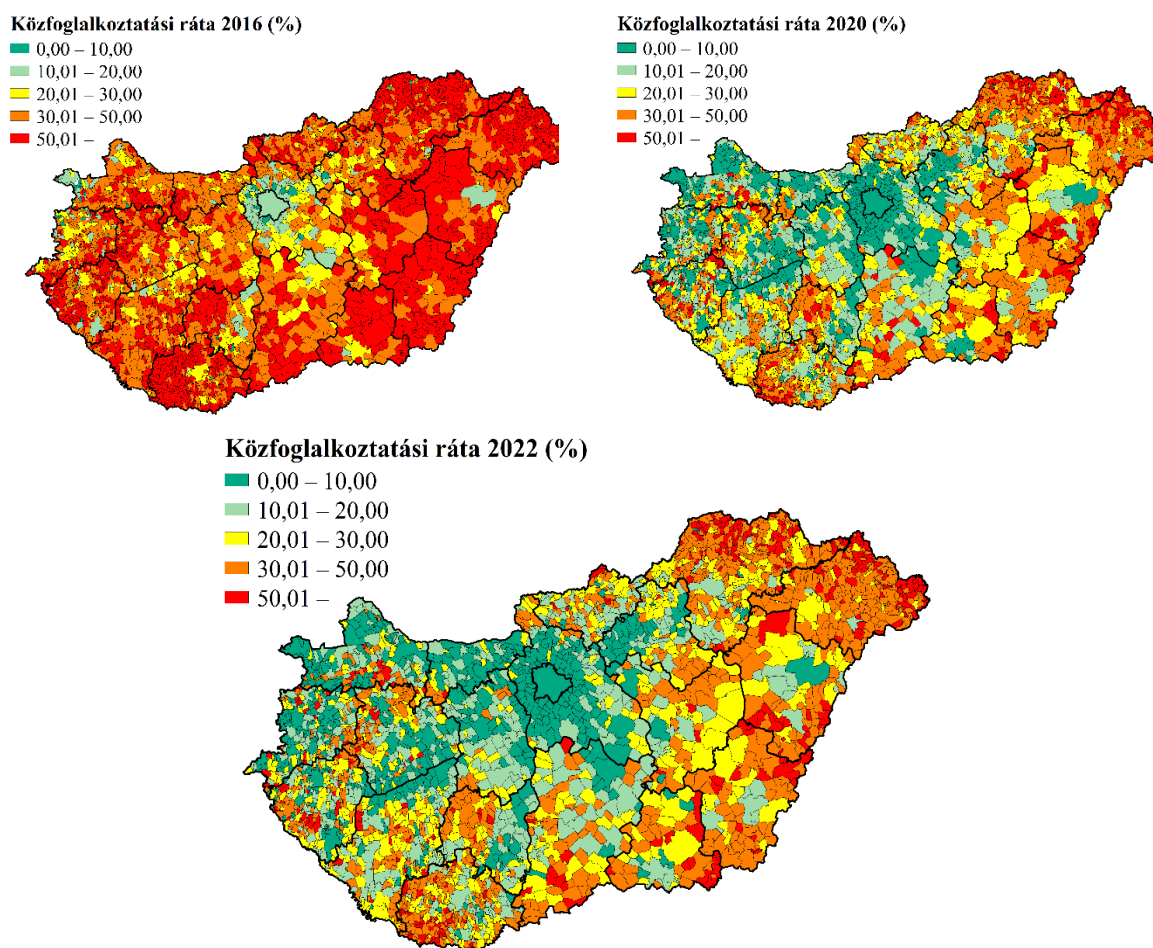
Forrás: Saját szerkesztés a BM adatai alapján

A közfoglalkoztatás – sajátosságaiból adódóan – területileg jóval egyenlőtlenebb, mint a munkanélküliség. A közfoglalkoztatásra elkülönített források egy része csak a hátrányos helyzetű járásokban vehető igénybe, ami hozzájárul a területi egyenlőtlenségek kialakulásához. A közfoglalkoztatás munkanélküliségen belüli részarányát kifejező közfoglalkoztatási ráta és a létszámadatak területi eloszlása eltéréseket mutat. A legszembetűnőbb eltérés Budapest és a vármegyeszékhelyek esetében figyelhető meg. Miközben ezekben a városokban – népességszámból adódóan – az országos átlagban kiemelkedő a közfoglalkoztatottak létszáma, addig a közfoglalkoztatottak munkanélküliségen belüli részaránya az országos átlag alatt marad. Magyarországon a közfoglalkoztatás zászlóvivője a keleti országrész, jelentős mértékű

foglalkoztatáspolitikai beavatkozással érintettek Borsod-Abaúj-Zemplén, Szabolcs-Szatmár-Bereg, Hajdú-Bihar és Békés vármegyék. A Nemzeti Közfoglalkoztatási Programban résztvevők havi átlagos létszáma 2020-ban Szabolcs-Szatmár-Bereg (19 763 fő), Borsod-Abaúj-Zemplén (19 217 fő) és Hajdú-Bihar (9 061 fő) vármegyékben volt a legmagasabb. Az említett három vármegye adta a közfoglalkoztatottak 51,92%-át. A vármegyék létszámadatai között szignifikáns különbségek állnak fenn. Az állami foglalkoztatási rendszerben legnagyobb arányban „beragadók” tekintetében is zászlóvivőnek számít Szabolcs-Szatmár-Bereg, Borsod-Abaúj-Zemplén és Hajdú-Bihar vármegye.

A közfoglalkoztatási ráta 2016-ban kirívóan magas az ország egész területén, kivételt szinte csak Budapest és agglomerációja jelentett (4. ábra). A munkanélküliségi adatok a koronavírus járvány megjelenéséig javultak, ezzel együtt a korábban priorizált közfoglalkoztatás évről évre elsősorban a Budapest–Győr–Zalaegerszeg fejlődési zónában szorult vissza.

4. ábra: Közfoglalkoztatási ráta alakulása (2016–2022)

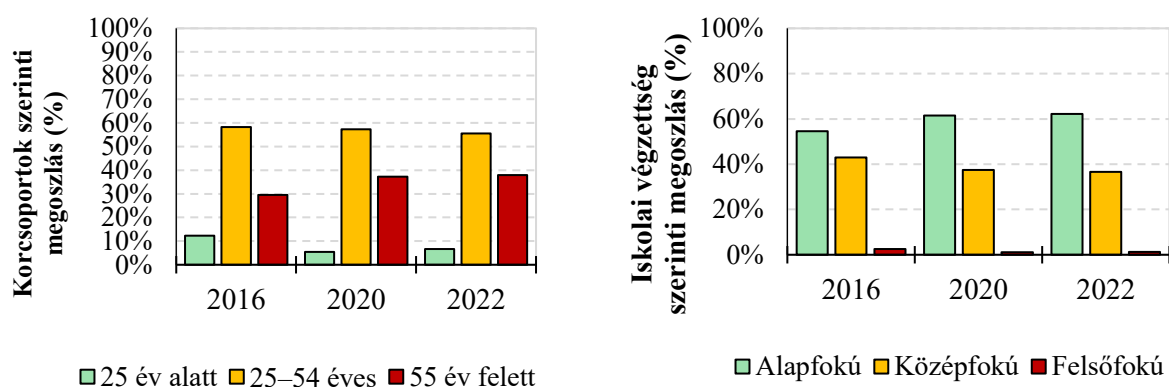
Forrás: Saját számítás és szerkesztés a TeIR adatai alapján

A 2019-ben jelentkező koronavírus járvány hatására kis mértékben nőtt a magasabb munkanélküliséggel jellemezhető települések száma, azonban kijelenthető, hogy 2016 és 2022 között jelentős mértékű átrendeződés nem történt. Általánosságban megállapítható, hogy az eltérő okból kialakult válságok jellemzően ugyanazokat a területeket sújtják, a különbségek csak azok mértékében érzékelhetők.

4.4. A közfoglalkoztatottak kor és iskolai végzettség szerinti csoportjainak megoszlása

A közfoglalkoztatottakon belül az egyes csoportok megoszlása 2016 és 2022 között csekély mértékben változott. A korcsoportok esetében a fiatalok aránya a legalacsonyabb (5–10%), ezt követi a veszélyeztetett korcsoport (30–40%), a legnagyobb részaránnyal a középkorúak rendelkeznek (55–60%). Az iskolai végzettség szerinti csoportok is hasonló mértékű eltérésekkel jellemezhetők. A közfoglalkoztatottakon belül az alapkötő (55–60%) és középfötő (35–40%) végzettséggel rendelkezők száma magas, miközben a diplomával rendelkezők aránya meglehetősen alacsony, mindössze 1–2% között változik (5. ábra).

5. ábra: Közfoglalkoztatottak megoszlása (2016–2022)

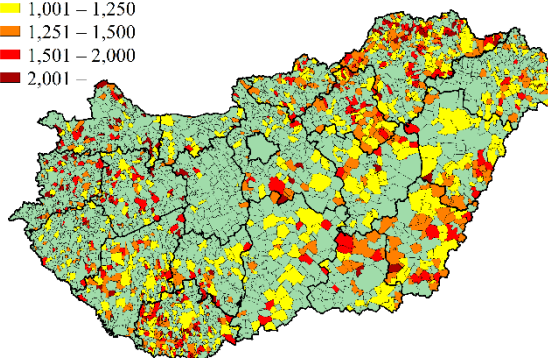
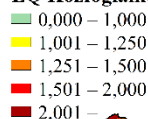

Forrás: Saját számítás és szerkesztés a BM adatai alapján

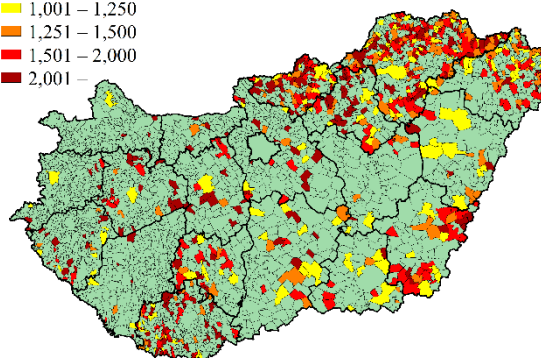
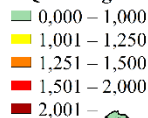
A vizsgált időszakban az egyes korcsoportok koncentrációjának területi eloszlásában jelentősebb változások játszódtak le. A közfoglalkoztatási létszámadatok kulminálásának évében a lokációs hányados értékei a 25–54 éves korcsoportban nem mutattak jelentős térbeli sűrűsödést, miközben a 25 év alatti közfoglalkoztatottak koncentrációja 349 településen, az 55 év feletti közfoglalkoztatottak koncentrációja pedig 602 településen haladta meg az országos átlag 1,5-szeresét (6. ábra). A fiatalok közfoglalkoztatottak országos átlag feletti koncentrációjával jellemezhető települések 2016-ban az ország területén elszórtan jelentek meg. A magasabb LQ értékkel rendelkező települések térbeli polarizáltsága – az álláskereső koncentrációjához hasonlóan – jelentős mértékben változott, 2022-re Nógrád, Heves, Borsod-Abaúj-Zemplén és Szabolcs-Szatmár-Bereg vármegyék határmenti területein akkumulálódott. Az érintett 480 település 33,1%-a 500 fő alatti és mindössze 37 település 5 000 főt meghaladó népességű. A középkorúak átlagostól magasabb koncentrációjával érintett települések száma 2016 és 2022 között nőtt, miközben a létszámadatok jelentős mértékben csökkentek. A legalább közepesen koncentrált ($LQ > 1,5$) települések száma jellemzően a nyugati országrészen nőtt, ahol elhelyezkedésük sporadikus. Az érintett településeken belül az aprófalvak aránya 79,1%-ról 51,0%-ra csökkent. Az országos átlagtól magasabb a veszélyeztetett korú közfoglalkoztatottak 2016. évi koncentrációja az északnyugati országrész településein. A vizsgált időszakban a csoport koncentrációjának területi eloszlása kiterjedt a teljes nyugati országrészre. A települések 14,7%-án mérsékelt, 11,8%-án közepes, 8,8%-án pedig erős az 55 év feletti koncentrációsága 2022-ben. Az országos átlag másfélszeresét meghaladó koncentrációjú települések száma 646, amelyek 42%-ában a lakosságszám nem éri el az 500 főt.

6. ábra: Közfoglalkoztatottak korcsoportok szerinti koncentrációja (2016, 2022)

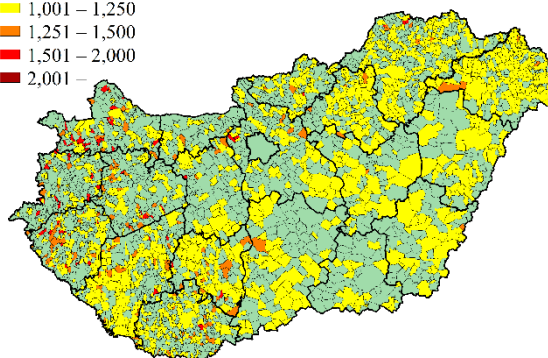
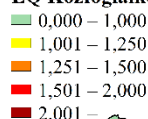
LQ Közfoglalkoztatottak (2016) 25 év alatti

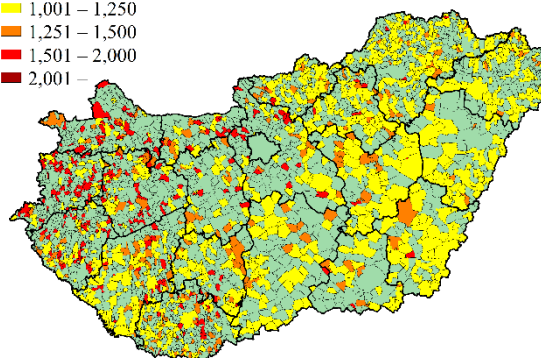
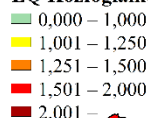
LQ Közfoglalkoztatottak (2022) 25 év alatti

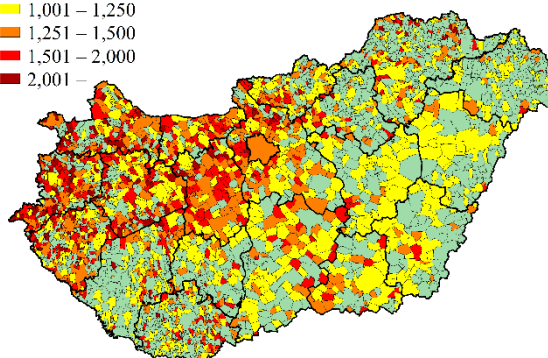
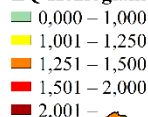
LQ Közfoglalkoztatottak (2016) 25–54 év közötti

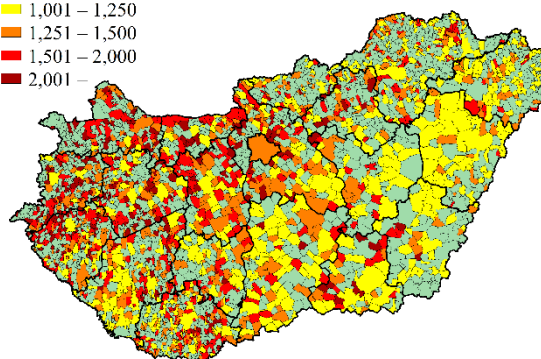
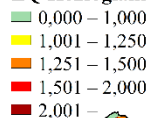
LQ Közfoglalkoztatottak (2022) 25–54 év közötti

LQ Közfoglalkoztatottak (2016) 55 év feletti

LQ Közfoglalkoztatottak (2022) 55 év feletti

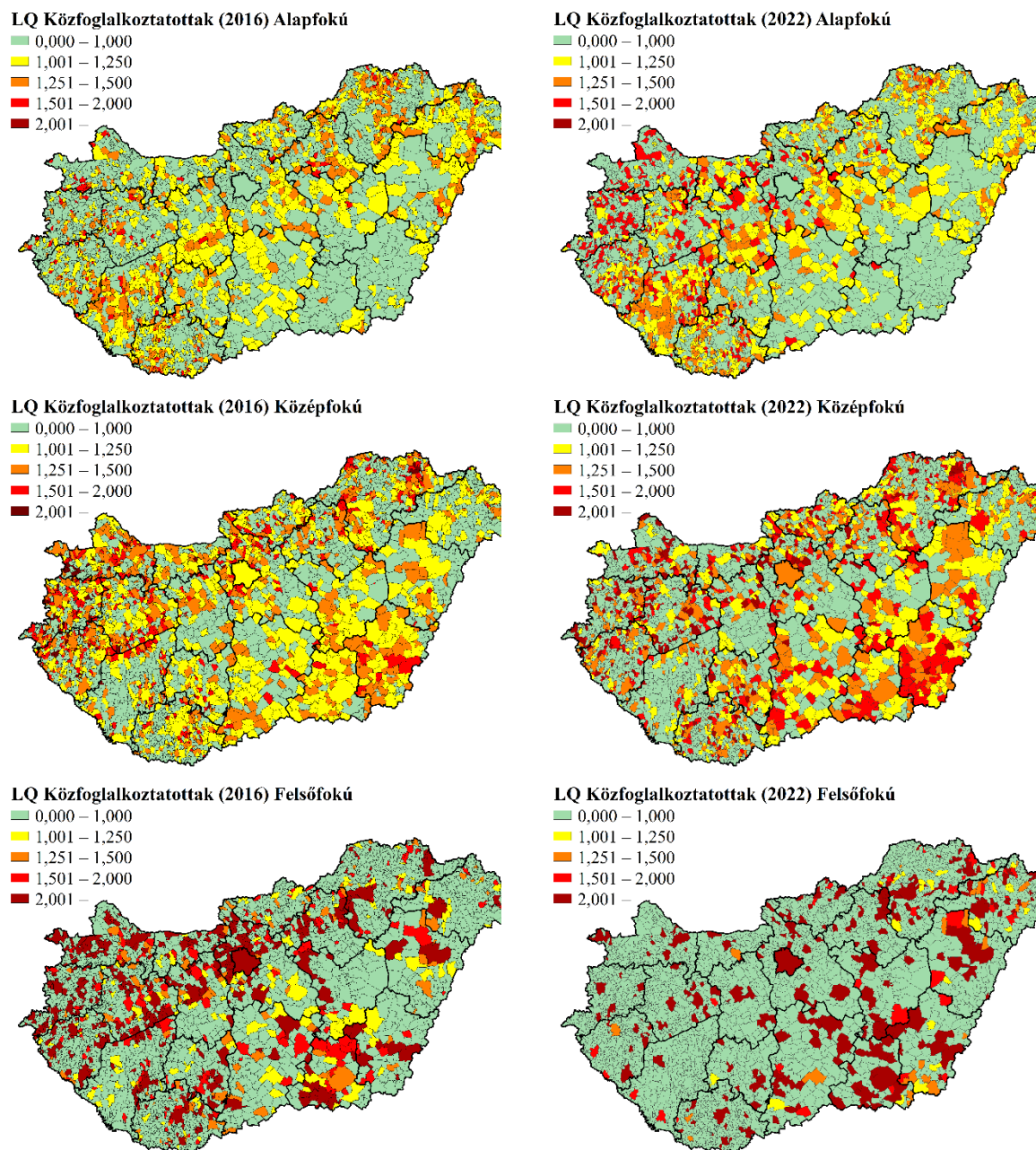

Forrás: Saját számítás és szerkesztés a BM adatai alapján

Az iskolai végzettség szerinti kategóriákban is nagymértékű átrendeződések zajlottak le 2016-hoz képest, a létszámadatok csökkenésével párhuzamosan mindhárom csoport esetében térbeli és intenzitásbeli változások is lezajlottak. Az alacsony végzettségű közfoglalkoztatottak átlag feletti koncentrációjával jellemezhető települések száma számottevően, több mint háromszorosára emelkedett. A növekedés a veszélyeztetett korcsoportéhoz hasonlóan a nyugati országrész aprófalvas területeit érintette (7. ábra). A legalább közepes koncentrációjú ($LQ > 1,5$) települések száma 2022-ben 381, amelyből 54,9% aprófalva. A középfokú végzettséggel rendelkezők koncentráltsága szintén nőtt a vizsgált időszakban, 2022-ben a koncentráltság a települések 13,2%-án mérsékelte, 9,9%-án közepes, 8,2%-án pedig erős. Az érintett települések

az ország egész területén random helyezkednek el, hangsúlyosabb területi tömörülés mindössze Békés vármegyében látható.

7. ábra: Közfoglalkoztatottak iskolai végzettség szerinti koncentrációja (2016, 2022)

Forrás: Saját számítás és szerkesztés a BM adatai alapján

A felsőfokú végzettséggel rendelkező közfoglalkoztatottak koncentrációja – a munkanélküliekhez hasonlóan – a legszembetűnőbb különbségekkel jellemezhető. A legmagasabb közfoglalkoztatotti létszámadatok mellett, 2016-ban, a koncentráció 425 településen volt az országos átlag kétszerese ($LQ > 2$), amelyek 24,4%-a minősül aprófalunak. Az erős koncentrátságú települések száma a közfoglalkoztatás jelentőségének visszaszorulásával csökkent, 2022-ben mindössze 257 települést érintett, amelyek 13,6%-a minősül aprófalunak. A magas LQ értékkel jellemezhető települések többsége 2016-ban Pest vármegyében és a Balaton vonala felett helyezkedik el, továbbá néhány a vidéki

egyetemvárosok környékén rajzolódik ki. Szembetűnő változás bontakozott ki, 2022-re a koncentráltság áttevődött a keleti országrész nagyobb lélekszámú településeire.

4.5. A településnagyság és a közfoglalkoztatás koncentrációs értékeinek összefüggése

A településnagyság és a közfoglalkoztatás koncentrációs értékeinek összefüggéséről kijelenthető, hogy – hasonlóan a munkanélküliséghez – az érintett településeken belül igen magas az aprófalvak aránya, miközben az 5 000 főt meghaladó települések száma alacsony (*1. táblázat*). A közfoglalkoztatotti létszámadatok csökkenésével együtt 2022-re – a diplomás csoport kivételével – nőtt az érintett települések száma. A felsőfokú végzettséggel rendelkező közfoglalkoztatottak magasabb koncentrációjával jellemezhető települések közel 30%-a 5 000 fő feletti népességű 2022-ben.

1. táblázat: Közfoglalkoztatás koncentrációja településnagyság szerint, LQ> 1,5 (2022)

Csoportok	Települések száma (db)	500 fő alatti települések száma (db)	500–1000 fő közötti települések száma (db)	1001–2500 fő közötti települések száma (db)	2501–5000 fő közötti települések száma (db)	5000 fő feletti települések száma (db)
<25	480	159	123	129	32	37
25–54	241	123	53	46	12	7
>55	646	271	128	144	62	41
Alapfok	381	209	80	61	21	10
Középfok	572	225	116	125	49	57
Felsőfok	291	34	45	76	50	86
Összesen	1220	590	275	252	68	35

Forrás: Saját számítás és szerkesztés BM adatai alapján

4.6. Összefoglalás

A kutatás azt vizsgálja, hogy 2016 és 2022 között miként változott a közfoglalkoztatás területi koncentrációja különböző korcsoportok és iskolai végzettségek szerint, mely térségekben maradt jelentős a program szerepe, hogyan függ mindez a településnagyságtól, valamint, hogy a visszaszorulás mérsékelte-e vagy éppen növelte a területi egyenlőtlenségeket.

A közfoglalkoztatás a 2008-as gazdasági válság után vált a magyar foglalkoztatáspolitikai meghatározó pillérévé. A 2011-ben bevezetett „workfare” típusú rendszer azzal a céllal jött létre, hogy visszavegye a tartós munkanélkülieket a munkaerőpiacra, ugyanakkor a gyakorlatban inkább jövedelemplótló és válságkezelő funkciót töltött be. A résztvevők száma 2016-ban tetőzött több mint 220 ezer fővel, ám 2022-re már csak 76 ezer fő vett részt a programban. A COVID-19 járvány sem hozott számottevő növekedést, mivel a közfoglalkoztatás iránti igény ekkorra már strukturálisan visszaesett.

Területileg a közfoglalkoztatás továbbra is erősen egyenlőtlenül oszlik meg. A keleti vármegyék – elsősorban Szabolcs-Szatmár-Bereg, Borsod-Abaúj-Zemplén és Hajdú-Bihar – a program „központjai” maradtak, 2020-ban például az összes közfoglalkoztatott több mint felét ők adták. Ez a kelet–nyugat lejtő jól illeszkedik a rendszerváltás óta fennálló területi

különbségekhez, amelyek a közfoglalkoztatás esetében a munkanélküliségnél is markánsabban jelennek meg.

A munkanélküliséghez szorosan kapcsolódó közfoglalkoztatás jelentősen visszaszorult a 2016. évi csúcspontot követően. A humán erőforrás jellemzők szerint kategorizált csoportok megoszlása 2016 és 2022 között csekély mértékben változott. A fiatalok részaránya 5–10%, a középkorúaké 55–60%, a veszélyeztetett korcsoporté 30–40% között változott. A fiatalok közfoglalkoztatottak országos átlag feletti koncentrációjával jellemezhető települések térbeli szóródása – az álláskereső koncentrációjához hasonlóan – jelentős mértékben változott, 2022-ben Nógrád, Heves, Borsod-Abaúj-Zemplén és Szabolcs-Szatmár-Bereg vármegyék határmenti területein akkumulálódott. A legalább közepes koncentrációval érintett települések 33,1%-a 500 fő alatti népességű. A veszélyeztetett korcsoport koncentrációjának területi eloszlása lefedi a teljes nyugati országrészt és szintén magas az aprófalvak aránya (42%).

A közfoglalkoztatottak iskolai végzettség szerinti csoportjain belül az alacsony (55–60%) és középfokú (35–40%) végzettséggel rendelkezők száma magas, miközben a diplomával rendelkezők aránya meglehetősen alacsony, mindössze 1–2% között változik. Az iskolai végzettség szerinti kategóriákban nagymértékű területi átrendeződések zajlottak le 2016 és 2022 között. A létszámadatok csökkenésével párhuzamosan mindhárom csoport esetében térbeli és intenzitásbeli változások is végbementek. Az alacsony végzettségű közfoglalkoztatottak átlag feletti koncentrációjával jellemezhető települések száma számottevően nőtt a nyugati országrész aprófalvas területein. A legalább közepes koncentrációjú ($LQ > 1,5$) települések 54,9% aprófalva. A legszembetűnőbb változásokat – a munkanélküliekhez hasonlóan – a felsőfokú végzettséggel rendelkező közfoglalkoztatottak koncentrációja mutatta. A magas LQ értékkel jellemezhető települések többsége 2022-re áttevődött a keleti országrész nagyobb lélekszámú településeire.

A településnagyság vizsgálata azt mutatja, hogy a közfoglalkoztatás továbbra is elsősorban a kis lélekszámú települések problémája: a magas koncentrációjú települések több mint fele 500 fő alatti aprófalva. Ez azt jelzi, hogy a közfoglalkoztatás területi problémája szorosan összefonódik az aprófalvas vidékek strukturális hátrányaival és korlátozott gazdasági potenciáljával.

A közfoglalkoztatás visszaszorulása önmagában nem mérsékelte a területi egyenlőtlenségeket, sőt több szegmensben tovább növelte azokat. A leszakadó térségekben a közfoglalkoztatás által érintett humán erőforrás egyre homogénebbé és egyre hátrányosabb helyzetűvé vált, ami hosszabb távon rontja a versenyképességi kilátásokat.

Meggyőződésem, hogy a területi egyenlőtlenségek hatékonyabb mérsékléséhez mindenképpen területileg differenciált foglalkoztatáspolitikai szükség van. A területi különbségek csökkentése érdekében a foglalkoztatáspolitikai stratégiákat és intézkedéseket az egyes területek egyedi igényeihez mérten kell megtervezni. A legmegfelelőbb stratégiák kialakításának első lépése az egyenlőtlenségek azonosítása, amely a munkanélküliségi és közfoglalkoztatási adatokban is megfigyelhető, ezért vizsgáltam a főbb humán erőforrás-jellemzők szerint kategorizált közfoglalkoztatás koncentrációjának térbeli eloszlását.

A közfoglalkoztatás visszaszorulása önmagában nem mérsékelte a területi egyenlőtlenségeket, mivel a keleti országrész továbbra is erősen függ ettől a foglalkoztatási formától, különösen a fiatalok és az alacsony végzettségűek esetében. Indokolt lenne a

közfoglalkoztatás hangsúlyosabb elmozdítása a humántőke-fejlesztés irányába, amely valódi, piacképes képzéseket és érdemi kompetenciafejlesztést biztosítana. A hátrányos helyzetű térségekben az alternatív foglalkoztatási megoldások – például a szociális gazdaság erősítése vagy a helyi mikrovállalkozások támogatása – hozzájárulhatnak a fenntartható munkahelyteremtéshez. A felsőfokú végzettségű résztvevők keleti városokba történő koncentrálódása arra utal, hogy a képzettebb, de marginális helyzetbe került munkaerő számára a versenyszféra nem kínál elegendő felszívókapacitást. A munkaerőpiaci integráció erősítéséhez elengedhetetlen a mobilitási korlátok csökkentése is, például közlekedési támogatásokkal vagy ingázási kedvezményekkel. A közfoglalkoztatás továbbra is meghatározó szerepet tölt be az aprófalvas térségekben, ahol az alternatív munkalehetőségek gyakorlatilag hiányoznak.

A H1, a közfoglalkoztatás visszaszorulásához kapcsolódó hipotézist elfogadtam, mivel a 2016 utáni jelentős létszámcsökkenés ellenére a területi különbségek nem mérséklődtek. A tanulmány kimutatja, hogy a keleti országrész – különösen Szabolcs-Szatmár-Bereg, Borsod-Abaúj-Zemplén és Hajdú-Bihar vármegyék – továbbra is a közfoglalkoztatás leginkább érintett térségei maradtak, vagyis a program súlya a legrosszabb helyzetű térségekben változatlanul meghatározó. Ez azt mutatja, hogy a visszaszorulás nem csökkentette érdemben a területi egyenlőtlenségeket, így a H1 állítása összhangban van a kutatás eredményeivel.

A H2 hipotézist, miszerint a fiatalok és az 55 év feletti koncentrációja a periférikus, aprófalvas térségekben az országos átlagnál lényegesen magasabb, szintén elfogadtam. A vizsgálat egyértelműen igazolja, hogy mind a fiatalok, mind az idősebb korcsoport koncentrációja erőteljesen perifériákhoz kötődik. A fiatalok esetében 2022-re a koncentráció elsősorban Nógrád, Heves és a keleti határ menti térségek aprófalvainak irányába tolódott el, míg az 55 év feletti egyre nagyobb arányban a nyugati, előregedő, kis lélekszámú településeken halmozódnak fel. A kutatás eredményei tehát egyértelműen megerősítik H2-t.

A H4 hipotézist – miszerint a felsőfokú végzettségű közfoglalkoztatottak koncentrációja 2016 és 2022 között a kelet-magyarországi, nagyobb lélekszámú települések felé tolódott el – szintén elfogadtam. A tanulmány rámutat, hogy míg 2016-ban a diplomások magasabb koncentrációja inkább Pest vármegyéhez, a Balaton térségéhez és egyes egyetemvárosokhoz kötődött, 2022-re a hangsúly valóban a keleti nagyvárosok felé tolódott el, miközben az aprófalvas érintettség aránya jelentősen csökkent. Ez a térszerkezeti változás teljes mértékben alátámasztja H4-et.

A H5, amely szerint a településnagyság és a koncentráció mértéke között egyértelmű negatív összefüggés figyelhető meg – vagyis minél kisebb egy település, annál nagyobb a közfoglalkoztatás koncentrációja –, elfogadásra került, mert a tanulmány adatai ezt világosan alátámasztják. A legalább közepes koncentrációt mutató települések több mint fele 500 főnél kisebb aprófalva, míg az 5 000 fő feletti települések aránya kifejezetten alacsony. A közfoglalkoztatás így továbbra is erősen kötődik az aprófalvas, gazdaságilag gyenge térségekhez.

A térségi különbségekre érzékeny foglalkoztatáspolitikai megköveteli, hogy a keleti perifériákon – ahol a fiatalok és az alacsony végzettségűek nagy arányban vannak jelen – célzott, személyre szabott munkaerőpiaci integrációs programok működjenek, míg a nyugati aprófalvas térségekben a közfoglalkoztatás „beszorító” hatása miatt olyan átmeneti munkapiaci hidak kiépítésére van szükség, amelyek a szezonális és helyi gazdasági lehetőségeket

kapcsolják össze a munkaerőpiaci szolgáltatásokkal. A humántőke-fejlesztés terén a közfoglalkoztatottak számára valódi, a munkaerőpiacon ténylegesen hasznosítható képzéseket kell kínálni, és a képzési struktúrát térségi sajátosságokhoz kell igazítani: a keleti városokban a felsőfokú végzettségű munkanélküliek növekvő aránya indokolja a digitális, pénzügyi, közszolgáltatási és adminisztratív kompetenciafejlesztés erősítését, míg a fiatalok számára a mobilitási támogatás és a helyi vállalkozásokkal összehangolt duális képzések jelentenek kulcsfontosságú eszközöket. A közfoglalkoztatás hosszú távú kiváltásához elengedhetetlen a helyi gazdaság valódi alternatíváinak megteremtése, például a mikrovállalkozások, a helyi termelők és a szociális gazdasági szereplők támogatásával, a periférikus térségekben a helyi termékek feldolgozásának ösztönzésével vagy a rövid ellátási láncok kiépítésével, illetve a turisztikai potenciálú kistélepléseken alacsony belépési küszöbű szolgáltatóipari munkahelyek létrehozásával. Fontos továbbá a mobilitási és elérhetőségi korlátok csökkentése: támogatni kell az ingázást a munkaerőhiányos nyugati és központi régiók felé kedvezményes bérletekkel, telekocsi-programokkal és egyéb közlekedési ösztönzőkkel, valamint bizonyos csoportok – például szociális munkavállalók – számára mobilitási ösztöndíjak és szállástámogatások bevezetése is indokolt lehet. Mindezek mellett a közfoglalkoztatás szerepét is újra kell definiálni úgy, hogy tartós foglalkoztatás helyett a rendszer a kompetenciafejlesztés és a munkaerőpiaci integráció csatornájává váljon, amelynek hatékonyságát a kilépési arányok, a képzési eredményesség és a hosszú távú elhelyezkedési mutatók mérésével kell folyamatosan értékelni.

4.7. Felhasznált irodalom

Bakó, T. – Lakatos, J. (2015): A magyarországi munkapiac 2014-ben. 19–35. p. In: Fazekas, K. – Varga, J. (Szerk.): Munkaerőpiaci Tükör 2014. Budapest: MTA Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont Közgazdaságtudományi Intézet, 198. p.

Bakó, T. – Lakatos, J. (2020): Magyarországi munkapiac, 2019–2020. 15–34. p. In: Fazekas, K. et al. (Szerk.): Munkaerőpiaci Tükör 2018. Budapest: Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont, 264. p.

Belügyminisztérium (BM) (2020): Havi tájékoztató a közfoglalkoztatás alakulásáról, 2020. július. https://kozfoglalkoztataskormany.hu/download/a/f6/a2000/Havi%20jelent%C3%A9s_2020_j%C3%BA1_%28port%C3%A1l%29.pdf Keresőprogram: Google. Kulcsszavak: Havi tájékoztató a közfoglalkoztatás alakulásáról, 2020. július. Letöltés időpontja: 2023. 03.15.

Belügyminisztérium (BM) (2023): Közfoglalkoztatási adatportál – Statisztikai definíciók. <http://kozfoglalkoztataskormany.hu/> Keresőprogram: Google. Kulcsszavak: Közfoglalkoztatási portál. Letöltés időpontja: 2023.02.15.

Cseres-Gergely, Zs. – Molnár, Gy. (2014): Közmunka, segélyezés, elsődleges és másodlagos munkaerőpiac. In: Társadalmi riport, 2014. Budapest: TÁRKI, 204–225. p.

Csoba, J. (2010): „Segély helyett munka.” A közfoglalkoztatás formái és sajátosságai. In: Szociológiai szemle, 20 (1) 26–50. p. ISSN 1216-2051

Csorba, L. (2025): The Relationship between Competitiveness, Resilience and Risk Structure. FINANCIAL AND ECONOMIC REVIEW, 24 (3). pp. 73-94. <https://doi.org/10.33893/FER.24.3.73>

Csorba, L. (2023): The perfect quality model and the quality of public finances. *Public Finance Quarterly = Pénzügyi Szemle*, 69 (2). pp. 51-66. DOI https://doi.org/10.35551/PFQ_2023_2_3

Csorba, L. (2019): "Issues and Types of Adverse Selection and Negative Selection," *Financial and Economic Review*, Magyar Nemzeti Bank (Central Bank of Hungary), vol. 18(2), pages 87-116.

Czirfusz, M. (2020): Foglalkoztatás. In: Czirfusz, M. (szerk.): *Területi kihívások és területi politikák Magyarországon, 2010–2020*. Budapest: Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont, Regionális Kutatások Intézete, 11–17. p.

Czirfusz, M. (2021): A COVID-19-válság és a térbeli munkamegosztás változásai Magyarországon. In: *Területi Statisztika*, 61 (3) 320–336. p. DOI: 10.15196/TS610303

Dobó, M. (2025) Szubszidiaritás és a decentralizáció a települési önkormányzatok tervezési folyamataiban. In: Csorba, L. (szerk.) *Oldás és kötés – Társadalmi-gazdasági decentralizáció vagy centralizáció? Humán Projekt 2004 Kiadó, Gyöngyös*, pp. 44-57.

Egri, Z. – Lengyel, I. (2024): Convergence and Catch-Up of the Region Types in the Central and Eastern European Countries *Applied Spatial Analysis and Policy* 17 (2) pp. 393-415.

Fazekas, K. – Scharle, Á. (2012): Munkaerő-piaci láttelet. 2–7. p. In: Fazekas, K. – Scharle, Á. (Szerk.): *Nyugdíj, segély, közmunka, A magyar foglalkoztatáspolitikai két évtizede, 1990–2010*. Budapest: Országos Foglalkoztatási Közalapítvány, 306. p.

Frey, M. (1993): A közhasznú foglalkoztatás munkaerő-piaci hatásai. In: *Munkaügyi Szemle*, 37 (5) 30–37. p. ISSN: 2064-3748

Győri, T. – Egri, Z. (2020): A munkanélküliek – mint potenciális munkaerő-tartalék – térszerkezetének vizsgálata Békés megyében. In: *Studia Mundi – Economica*, 7 (2) 2–17. p.

Heckman, J. (2006): Skill Formation and the Economics of Investing in Disadvantaged Children. In: *Science*, 312 (5782) 1900–1902. p. DOI: 10.1126/science.1128898

Kálmán J. (2015): A közfoglalkoztatási programok háttere és nemzetközi tapasztalatai. 42–58. p. In: Fazekas, K. – Varga, J. (Szerk.): *Munkaerőpiaci tükrök, 2014*. Budapest: MTA Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont Közgazdaság-tudományi Intézet, 298. p.

Kertesi, G. (2005): Roma foglalkoztatás az ezredfordulón – A rendszerváltás maradandó sokkja. (Budapesti Munkagazdaságtani Füzetek 2005/4.) Budapest: Budapesti Corvinus Egyetem, Emberi Erőforrások Tanszék, 52. p. ISBN: 963 95588 39 3

Koltai, L. (2013): A közfoglalkoztatás szerepe válság idején az európai országokban. In: *Munkaügyi Szemle*, 2013 (1) 27–38. p.

Koltai, L. (Szerk.) (2018): A közfoglalkoztatás hatása a helyi gazdaságra, helyi társadalomra. 308. p. Budapest: Hétfa Kutatóintézet Kft, Agrárgazdasági Kutató Intézet, MTA Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont. ISBN 978-963-89112-9-2 https://kozfoglalkoztataskormany.hu/download/f/fc/42000/BM_k%C3%B6zfoglalkoztat%C3%A1s_Tanulm%C3%A1ny_20180928-merged.pdf Keresőprogram: Google. Kulcsszavak: A közfoglalkoztatás hatása a helyi gazdaságra, helyi társadalomra. Lekérdezés időpontja: 2019.05.11. ISBN 978-963-89112-9-2

Kóti, T. (2018): Spatial differences regarding the chance to leave supported public employment in Hungary's rural periphery. In: *Regional Statistics*, 8 (2) 109–134. p. DOI: <https://doi.org/10.15196/RS080210>

Kovács, E. (2025) Egy régió társadalmi értékmegőrzésének aspektusai a deglobalitás korában egy globális társadalmi térben. In: Csorba, L. (szerk.) *Oldás és kötés – Társadalmi-gazdasági decentralizáció vagy centralizáció?* Humán Projekt 2004 Kiadó, Gyöngyös, pp. 76-87.

Központi Statisztikai Hivatal (KSH) (n.a.): Munkaerőpiaci helyzetkép 2014-2018. <http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/munkerohelyz/munkerohelyz17.pdf>

Keresőprogram: Google. Kulcsszavak: Munkaerőpiaci helyzetkép 2014-2018. Lekérdezés időpontja: 2019.11.29.

Központi Statisztikai Hivatal (KSH) (2010): *A válság hatása a munkaerőpiacra*. Budapest: Központi Statisztikai Hivatal, 30. p. ISBN 978-963-235-275-6

László, Gy. (2016): A hátrányos helyzetűek foglalkoztatási nehézségei. In: *Opus et Educatio*, 3 (3) 264–276. p. DOI: <https://doi.org/10.3311/oep.102>

Lodemel, I. – Trickey, H. (2000): *An offer you can't refuse. Workfare in international perspective*. Bristol: The Policy Press, 384 p. DOI: <https://doi.org/10.1177/09589287020120010603>

Magyar Államkincstár (MÁK) (2021): A 2020. évi központi költségvetés végrehajtásának adatai. https://www.allamkincstar.gov.hu/pfile/file?path=/Koltsegvetes/Kozponti_alrendszer_-_Reszletezo_adatok/kozponti-koltsegvetes-vegrehajtasa_nak-adatai/a-2021.-evi-kozponti-koltsegvetes-vegrehajtasanak-adatai/a-2021.-evi-kozponti-koltsegvetes-vegrehajtasanak-adatai-2021.12.-ho-2022.02.25&inline=true Keresőprogram: Google. Kulcsszavak: Központi költségvetés adatai 2020. Letöltés időpontja: 2023.03.15.

Molnár, Gy. – Bazsalya, B. – Bódis, L. (2018): *A helyi foglalkoztatási kezdeményezések központi támogatásának elosztási mechanizmusai (Műhelytanulmányok, MT-DP – 2018/27)*. Budapest: MTA Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont, Közgazdaságtudományi Intézet, 112. p. http://real.mtak.hu/87002/1/MTDP_1827.pdf Keresőprogram: Google. Kulcsszavak: A helyi foglalkoztatási kezdeményezések központi támogatásának elosztási mechanizmusai. Lekérdezés időpontja: 2021.05.30.

Tagai, G. et al. (2018): Two faces of peripherality: labour markets, poverty, and population dynamics in Hungary and Czechia. In: *Regional Statistics*, 8 (2) 19–45. p. DOI: <https://doi.org/10.15196/RS080204>

Uzzoli, A – Egri, Z – Szilágyi, D – Pál, V. (2020): Does better availability mean better accessibility? Spatial inequalities in the care of acute myocardial infarction in Hungary. *Hungarian Geographical Bulletin* (2009-) 69 (4) pp. 401-418.

Vas, Zs. – Lengyel, I. – Szakálné Kanó, I. (2015): Regionális klaszterek és agglomerációs előnyök: feldolgozóipar a magyar városrégiókban. In: *Tér és Társadalom*, 29 (3) 49–72. p. DOI: 10.17649/TET.29.3.2697. ISSN 0237-7683

Veselicz, A. (2025) A LEADER helyi akciócsoportok működése néhány kelet-közép-európai országban, különös tekintettel a forráselosztás kérdéskörére. In: Csorba, L. (szerk.)

Oldás és kötés – Társadalmi-gazdasági decentralizáció vagy centralizáció? Humán Projekt 2004 Kiadó, Gyöngyös, pp. 136-147.

Virág, T. – Zolnay, J. (2010): Csapdába került önkormányzatok, csapdában tartott szegények – közfoglalkoztatás a Csereháton. In: Esély, 21 (1) 119–130. p.